AKP üzerine Arapça üç kitap

FAİK BULUT

Sağcı, solcu veya İslamcı Arap aydınları, AKP ile Türkiye'ye, "örnek İslami bir partinin yönettiği model ülke" gözüyle bakıyorlar. AKP'nin başarı yahut başarısızlığı, Ortadoğulu Arap ülkeleri için, şu anlama gelmektedir: Yeniden tanımlanmış laiklik ile İslami geçmişten gelen neo-liberal ve muhafazakâr bir partinin dini tezleri arasında bir uyum olabilir mi? Cumhuriyet'in temel/anayasal kurumlarıyla din (tarikat, cemaat, siyasal İslam, vs.) arasında uzlaşma sağlanabilir mi? S. Arabistan, Kuveyt, Fas, Körfez ülkeleri gibi monarşiler ile belli oranda laik ulus-devlet sistemleri (Mısır, Suriye, Cezayir, Yemen gibi) AKP'yi örnek alarak despotluktan demokrasiye (Türkiye tarzında) geçebilirler mi? AKP'nin temsil ettiği 'ılımlı İslam', Ortadoğu'ya örnek oluşturabilir mi? Konuya ilişkin üç ayrı kitap yayımlandı: Muhammed İbrahim Mabruk'un kaleme aldığı *Müslüman Kardeşler, Vasatiler (Orta Yolcular) ve Laikler Arasında Liberal İslam*; Abdülhalim Gazali'nin yazdığı *Yeni İslamcılar*; Muhammed Nureddin'e ait *Süngü ve Türban*.

AKP'nin temsil ettiği 'ılımlı İslam' Ortadoğu'ya örnek oluşturabilir mi? Konuya ilişkin üç ayrı kitap yayımlandı

Bu makalenin yazarı, son iki yazarı yakından tanıyor: Abdülhalim Gazali Mısırlı bir gazeteci-yazar olup, Ankara'da ülkesinin dünyaca ünlü el Ehram gazetesinin muhabirliğini yaptı. Mısır'a dönen Gazali, daha önce Afganistan'daki görev yapmış; Taliban üzerine bir kitap yazmıştı. Lübnanlı Muhammed Nureddin ise Türkiye'de üniversiteyi bitirmiş; Beyrut Üniversitesi'nde profesör olarak çalışıyor. Türkçe biliyor ve El Sefir gazetesinde ülkemizde hakkında haber-yorumlar yazıyor.

Liberal İslamın serüveni

Araştırmacı Mabruk, Batı ve Arap dünyasındaki liberalizmin tarihçesini sunuyor; Protestanlık ile Katoliklik arasındaki farklılıkları sergiliyor; Arap liberallerinin Batı ile bağlantılarını irdeliyor. İslamın liberalizme karşı tutumuna değiniyor; her ikisinin karşıtlığının nerelerde yoğunlaştığını ortaya çıkarıyor. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren liberalizm-İslam etkileşiminden sonra ortaya üç farklı ekolün doğduğunu tespit ediyor: 1) ABD'nin formüle ettiği ve komünizm tehlikesine karşı kullanmaya çalıştığı Amerikan İslamı; 2) Sosyalizm ile İslamın ortak yönlerini öne çıkaran 'Kızıl İslam' yahut 'Sol İslam'; 3) doğmatik öğretilerden uzaklaşıp çıkarcı ve eyyamcı bir politika izleyen 'pragmatist İslam'.

Yazar, 'Liberal İslam' denilen akımın arka planını, Selefi diye tanımlanan bağnaz dinci hareketin modernleşme ve küreselleşme çağında geçirdiği evrimi inceledikten sonra, liberal İslamın, 'pragmatizm-liberalizm' sentezine dayandığı sonucuna varıyor. Mabruk'a göre, Arap dünyasında kolları bulunan Müslüman Kardeşler hareketi, Vasat Partisi (Mısır), AKP (Türkiye) ve AKP (Fas) gibi siyasal oluşumlar, 'liberal İslamı temsil ediyor'. Yazar, AKP deneyimini eleştirel bir gözle inceliyor.

M. Nureddin'in eserinin tam başlığı şöyle: Süngü ve Türban: Türkiye'de Kemalizm ve Kimlik Krizi. Eserde, Arap-Türk ilişkilerinin tarihi veriliyor. İki taraf arasındaki siyasal krizler (Hatay Meselesi, Türkiye'nin İsrail Devleti'ni tanıması, Suriye'nin PKK'ya desteği, vs) irdeleniyor. Bu arada Türkiye'deki Kürt meselesinin arka planı sunuluyor.

Kitabın başlığına uyan esas konu yani başörtüsü/türban sorunu, Atatürk döneminde çıkartılan Kılık-Kıyafet Kanunu'na kadar uzatılıyor. Bu düzlemde Türkiye'de İslami akım ve siyasal hareketinin tarihçesi veriliyor. Türk demokrasinin aşamalarına paralel olarak din-laiklik ve politik İslam-devlet arasındaki gerilimli ilişkiler ele alınıyor; AKP'nin iktidar deneyimden yola çıkılarak İslami hareketin geleceği değerlendiriliyor.

Gazali, AKP örneğinden yola çıkarak Arap-İslam dünyasında yükselen ve iktidara talip olan parti veya siyasi hareketlerini, 'Yeni İslamcılar' diye tanımlıyor. Özellikle Ankara'daki izlenimlerine dayanarak Neo-İslamcı saydığı AKP'yi, 'Türkiye'de Laiklik ve Köktendincilik' ekseninde değerlendiriyor. Türkiye'de İslamcı hareketin aşamalarını, devlet-laiklik-din karşıtlığı düzleminde değerlendiren Mısırlı gazeteci, AKP-Batı-AB-ABD ilişkilerini ele alıyor. AKP modelinin Arap dünyası için geçerli olup olmayacağını Türk ekonomisinin eşliğinde yanıtlamaya çalışıyor.

Son iki kitapta, AKP'ye sempatiyle bakan yaklaşım söz konusudur.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ